

ЧАСТИНА № 1.

**Аналіз та інтерпретація
художнього твору у
процесі
вивчення зарубіжної
літератури**

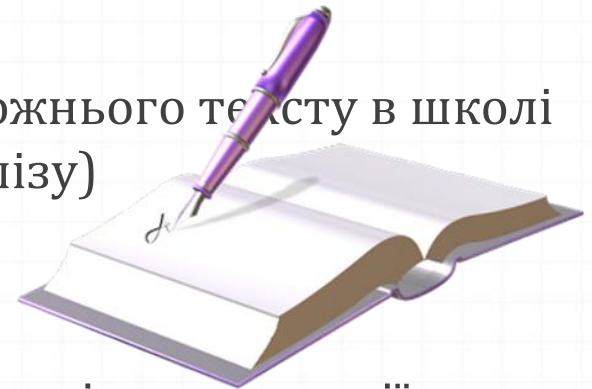
План

- 1. Концептуальні основи аналізу художнього твору в школі.**
- 2. Шкільний аналіз і проблема художнього сприйняття.**
- 3. Аналіз і інтерпретація прочитаного у школі.**

Література:

- o **Ісаєва О.О.** Концептуальні основи аналізу художнього тексту в школі (Про герменевтичну спрямованість цього аналізу) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. - № 6. – С. 2 –5.
- o **Ісаєва О.О.** Роздуми навколо проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору в школі // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2007. - № 2. – С. 29 – 31.
- o **Мірошніченко Л.Ф.** Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 2000. – 240 с.
- o **Ситченко А.Л.** Навчально-технологічна концепція літературного аналізу: Монографія. – К.: Ленвіт, 2004. – 304 с.
- o **Токмань Г.Л.** Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція.– К.: Міленіум, 2002. – 320 с.
- o **Шалагінов Б.Б.** Науковий та «шкільний» аналізи художнього тексту // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. - № 6. – С. 7-9

...мета аналізу художнього тексту
з позиції його читацької спрямованості –
подолання певної іманентності
філологічних розборів, дослідження
читацьких очікувань від тексту...

Валерій Прозоров

- **Шкільний аналіз безпосередньо вторгається в читацьке сприйняття.** Саме прямим впливом на процес читання і відрізняється шкільний аналіз від літературознавчого.
- Отже, кожний учень у процесі читання та аналізу літературного тексту вибудовує **своє бачення прочитаного**, створює **власну інтерпретацію твору**.

Концептуальні основи аналізу шкільного аналізу

- “... читач може краще за самого поета досягнути ідею його твору, що сутність, сила такого твору **не в тому, що розповів під ним автор, а в тому, як він діє на читача**” (О. Потебня «Естетика і поетика»)
- “Ми знаємо не книги і не чужі слова, і не їхній зміст, - ми знаємо наші власні проєкції їх і тільки той зміст, який в них ми самі вкладаємо, а не те, що вклав автор. **Скільки у книги читачів, стільки й тлумачень**” (М. Рубакін «Психологія читача і книги»)
- “Художній твір, одного разу народжений, відривається від свого творця; він **не існує без читача**; він є тільки **можливість, яку здійснює читач**» (Л. Виготський «Психологія мистецтва»)

Принципи організації аналізу літературного тексту в школі

- *принцип цілісності*
- *принцип єдності змісту і форми*
- *контекстний принцип*
- *культурологічний принцип*
- *принцип діалогічності* (аналіз худ. тв. розглядається як процес спілкування рівноправних складових: тексту-автора-перекладача-читача)
- *особистісний принцип* (шкільний аналіз художнього твору має враховувати „читацьке право” на своє ставлення до прочитаного)
- *принцип толерантності (антидогматичності)*

- **принцип варіативності;**
- **принцип виборності** (вибір концепції аналізу залежать від таких основних чинників:
 - ✓ самого твору, особливостей його ідейно-художньої системи;
 - ✓ врахування рекомендацій шкільної програми;
 - ✓ індивідуального стилю роботи учителя;
 - ✓ типологічних (вікових) особливостей школярів

Функції шкільного аналізу художнього твору

- когнітивна;
- естетична;
- виховна;
- мотиваційна;
- аксіологічна (виявлення духовно-ціннісного потенціалу літературного тексту);
- рецептивна (пізнання світу та себе через прочитане);
- комунікативна (здійснення діалогу між автором, текстом та читачем);
- проектувальна (усвідомлення та формування близьких та віддалених цілей аналізу, вибір засобів їх досягнення);
- корегуюча (подолання наслідків впливу низькопробної літератури, формування умінь поцінювати твори класичної та сучасної художньої літератури, протидіяти бездуховному потоку інформації).

Шкільний аналіз і проблема художнього сприйняття

- художній текст має “стільки змістів, скільки читачів цього твору”, звідси множинність його інтерпретацій – це результат його розуміння
- під час читання іншомовного твору важливо враховувати, що процес розшифровування коду автора має певні труднощі порівняно зі сприйняттям тексту, написаного рідною для читача мовою (Ю.Лотман)

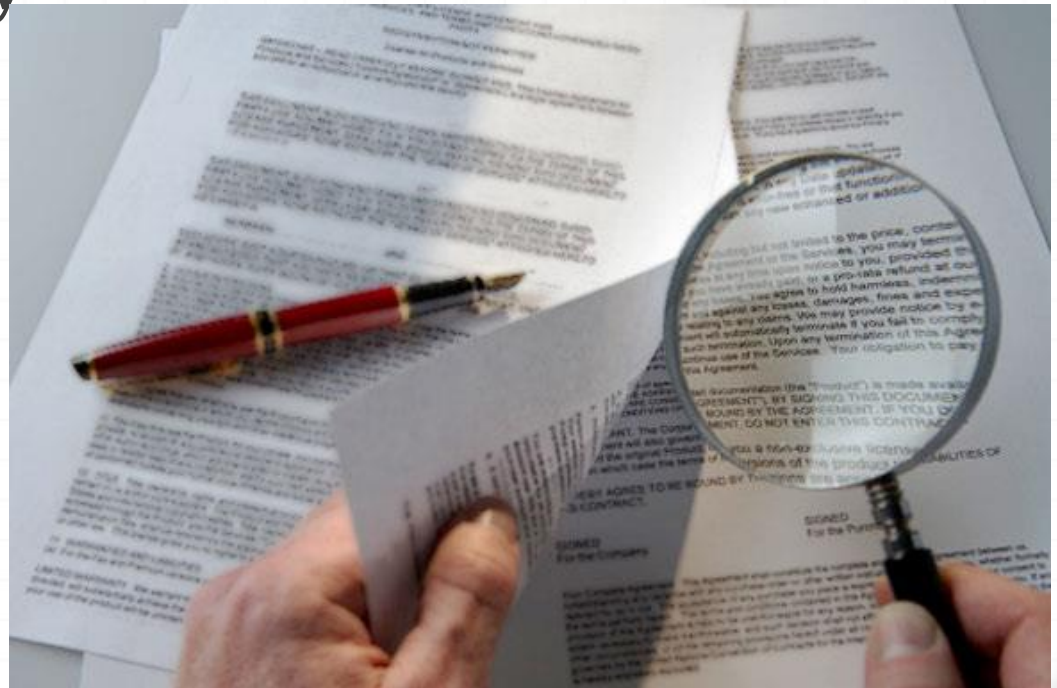

Аспекти взаємодії читача з текстом (за Іваном Єсауловим)

- Об'єктно-об'єктний (коли найвищим авторитетом для читача є сфера “чужого” (авторського), тобто власна особистісна позиція читача підпорядковується волі автора);
- Суб'єктно-об'єктний (найвищим авторитетом для читача є його власна позиція, авторська думка при цьому часто ігнорується);
- Суб'єктно-суб'єктний (тут можливий “діалог згоди” (за М.Бахтініним), коли відбувається справжня духовна зустріч автора й читача

Мета аналізу художнього твору у школі

- Найголовнішою метою шкільного аналізу є “формування інтерпретаційної свідомості юного читача”
- кожний учень як реципієнт у процесі читання та аналізу літературного тексту вибудовує **своє** бачення прочитаного, створює **власну** інтерпретацію твору

АНАЛІЗ І ІНТЕРПРЕТАЦІЯ: у пошуках відповідності

0 «... без інтерпретації не буває аналізу, і навпаки (...) поділ на ці два поняття має умовний, робочий, характер. Їх розділення у процесі дослідження твору можна припустити лише як абстракцію, необхідну для руху вперед. Між аналізом і інтерпретацією існує постійне, вічне напруження, яке рухає вперед процес осягнення твору мистецтва» (Шалагінов Б.Б. Науковий та «шкільний» аналізи художнього тексту //)

0 АНАЛІЗ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

◦ **Інтерпретація** (лат. interpretatio – тлумачення, роз'яснення) – дослідницька діяльність, пов'язана з тлумаченням літературного твору на різних його структурних рівнях через співвіднесення з цілісністю вищого порядку.

Предметом інтерпретації можуть бути

- 1) будь-які елементи літературного твору (фрагменти, сцени, мотиви, персонажі, символи, тропи тощо, навіть окремі речення та слова);
- 2) літературний твір як цілісність;
- 3) літературна цілісність вищого порядку, ніж літературний твір, наприклад, творчість письменника, літературна школа, літературний напрям, літературний період.

Interpretation

Процесом інтерпретації або тлумачення займається герменевтика.

- Слово «герменевтика» походить від імені давньогрецького бога Гермеса, який тлумачив людям волю богів. Таким чином, **герменевтика означає мистецтво тлумачити щось незрозуміле чи навіть викривлене, пояснювати сенс чужої мови чи знака.**

